

14.02.22

מאמרי ידיעות אחרונות

משחק השחמט העולמי וההשלכות על ישראל

העימות בין המעצמות באוקראינה עלול להאיץ סיכונים ואיומים ישנים וחדשים אך יש לשקלל למשוואה גם האצת תהליכים שיסייעו לאזור ולנו

עמוס גלעד

גוע בעיקר בתשתית האסטרטגית האזרחית של ישראל ומדינות ערב, תוך התבססות במדינות כושלות. אם יהיה הסכם, הרי שאיראן תקבל יד חופשית להמשיך ולפתח את עוצמתה כשלהשמה יעמדו יכולות כלכליות חסרות תקדים כתוצאה מהסרת הסנקציות. כמו כן, ההסכם יועיל רק בעיכוב (משמעותי אמנם) בלוחות הזמנים של פיתוח היכולות הגרעיניות הצבאיות, אך לא במניעתן. אם לא יושג הסכם, איראן תמשיך בהי תעצמותה כשהיא משוחררת מהגבלות מדיניות. כך או כך, איראן תוכל לנצל את היריבות שתלך ותחריף בין ארה"ב לבין הציר האסטרטגי רוסיה-סין, שרואות באיראן בעלת ברית מול האמריקאים.

מנגה, המצב הזה יכול לייצר הזדמנויות עבור ישראל. בראש ובראשונה, ארה"ב עשויה להגיע למסקנה שאין חלופה למזרח התיכון כנכס אסטרטגי חיוני לביטחונה הלאומי והיא תעכב את התהליך, שמצביעים עליו מדי פעם, של נטישת האזור. ארה"ב תמשיך להישען על הנפט שמקורו במוז רח התיכון ולהוות מקור עוצמה ותמיכה לישראל ולמדינות ערב. כמו כן, יש ראל שעל פי פרסומים שונים והצהרות מנהיגיה תבצע תהליך התעצמות, תיישען יותר ויותר על הברית בינה לבין ארה"ב. לצד זאת, ניתן לצפות שתתהדק הברית הביטחונית האסטרטגית בין ישראל לבין מדינות ערב הסוניות שמצליחות באורח מרשים לשמור על יציבותן. מכלל ההתפתחויות והאירועים באזור, ניתן להתרשם שמדינות ערב רואות ביישראל שותפה אסטרטגית במיוחד אחרי

שישראל צורפה לסנטקום (פיקוד מרכז האמריקאי), שהינה מסגרת אמריקאית שנותנת חסות ועוצמה למגוון שיתופי פעולה צבאיים ומודיעיניים בין מדינות המזרח. הישג זה הוא בעל חשיבות יוצאת דופן לביטחון הלאומי של ישראל. באופן פרדוקסלי לכאורה, בגיזרה הסורית עשוי להיוותר על כנו האינטרס המשותף הישראלי-רוסי להחליש ככל הניתן את מעמדה של איראן בסוריה (ואת כיון שרוסיה מעוניינת בשמירת מעמדה הדומיננטי במדינה). כרוך במדיניות נבונה של ישראל כלפי המשבר האוקראיני. בשורה התחתונה, המשבר האוקראיני עלול להאיץ סיכונים ואיומים ישנים וחדשים אך יש בו גם סיכוי להאצת תהליכים חיוביים לישראל. המדיניות הישראלית צריכה לשקלל את שני הערוצים ההיסטוריים האלה.

נחנו נמצאים בימים אלה על סף התפתחויות היסטוריות שבמרכזן החלטה נחושה של נשיא רוסיה פוטין להחזיר את אוקראינה ואתה גם מדינות נוספות שהרכיבו את ברה"מ לשעבר למרחב ההשפעה של רוסיה. מדובר במהלך נחוש עם אסטרטגיה ברורה, תוך נכונות להי שקיע את מירב המאמצים, התשומות הכלכ" ליות והצבאיות ונטילת סיכונים בדמות עימות ישיר (גם אם לא צבאי) עם ארה"ב.

על סמך תקדימי העבר - גיאורגיה, קזחסטן, בלארוס וסוריה - כשילוב עם תמונת המודיעין האיכותית שארה"ב חולקת בפומבי עם העולם, ניתן לצפות בסבירות גבוהה שבתקופה הקרובה הרוסים יחזרו למימוש תוכניתם האסטרטגית על ידי שינוי השלטון בקיב בירת אוקראינה. אם מטרה כזו אכן תושג, תקרא רוסיה תיגר על מעמדה של ארה"ב כמעצמה המובילה היחידה בעולם.

החלטתו של פוטין ניוונה, ככל הנראה, מחווננו ל"החזיר עטרה ליושנה" ומהערכתו כי ארה"ב והמערב נתונים בחולשה היסטורית שתאפשר לו, בצייזותא עם סין כמעצמה עולה, לממש הישגים בדמות יצירת עולם רבי-קוטבי. רוסיה מסתכנת אמנם במהלכי תגובה כלכליים חריפים, אך ניתן להתרשם שהרוסים לוקחים זאת בחשבון ומשוכי נעים שכפי שהצליחו בשנים האחרונות,

יעלה בידם גם הפעם לזכות בפרי המשמעותי בעל החשיבות ההיסטורית יוצאת הדופן עבורם - החזרת השליטה על אוקראינה כחלק מחוון רוסיה הגדולה.

במקביל, חשוב לציין שרוסיה מתבלטת כגורם דומיננטי לצד ארה"ב והמערב גם בהשגת הסכם לריסון מאמצי איראן להשגת נשק גרעיני (שיחות וינה). בציר האסטרטגי של מוסקבה-בייג'ינג, הסינים נוקטים לכאורה גישה זהירה, כמנהגם, אולם נשיאי סין ורוסיה מעניקים תנופה להתקרבות המקיפה בין המדינות, מול היריב המשותף - ארה"ב. כל זאת מתוך הנחה שאירופה היא שותף בעל עוצמה מוגבלת.

ניתן להעריך כי אם התוכנית הרוסית להשתלט בדרך זו או אחרת על אוקראינה תצליח, עשויות להיות לכך השלכות דרמטיות על ישראל והמזרח התיכון. האיום האסטרטגי הכולל מצד איראן על ישראל, מדינות ערב והמזרח התיכון כנראה יילך ויתעצם. איראן מפתחת יכולות התקפיות מרשימות שמכוונות לפי

אלוף (מיל.) עמוס גלעד הוא ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), אוניברסיטת רייכמן